

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (prvního senátu)

15. listopadu 2018*

„Řízení o předběžné otázce – Rovné zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ – Směrnice 2000/43/ES – Článek 3 odst. 1 písm. g) – Působnost – Pojem ‚vzdělání‘ – Udělování soukromou nadací stipendií určených k podpoře výzkumných nebo studijních projektů v zahraničí – Článek 2 odst. 2 písm. b) – Nepřímá diskriminace – Udělování těchto stipendií podmíněné předchozím složením první státní zkoušky z práva v Německu (*Erste Juristische Staatsprüfung*)“

Ve věci C-457/17,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Bundesgerichtshof (Spolkový soudní dvůr, Německo) ze dne 1. června 2017, došlým Soudnímu dvoru dne 31. července 2017, v řízení

Heiko Jonny Maniero

proti

Studienstiftung des deutschen Volkes eV,

SOUDNÍ DVŮR (první senát),

ve složení R. Silva de Lapuerta, místopředsedkyně vykonávající funkci předsedy prvního senátu, A. Arabadžev (zpravodaj), E. Regan, C. G. Fernlund a S. Rodin, soudci,

generální advokátka: E. Sharpston,

vedoucí soudní kanceláře: R. Šereš, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 30. května 2018,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za H. J. Maniera S. Mennemeyerem, P. Rädlerem a U. Baumannem, Rechtsanwälte,
- za Studienstiftung des deutschen Volkes eV E. Waclawikem, Rechtsanwalt, jakož i G. Thüsingem, profesorem práva,
- za německou vládu T. Henzem, M. Hellmannem a E. Lankenau, jako zmocněnci,
- za Evropskou komisi D. Martinem a B.-R. Killmannem, jako zmocněnci,

* Jednací jazyk: němčina.

po vyslechnutí stanoviska generální advokátky na jednání konaném dne 11. září 2018,
vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 2 odst. 2 písm. b) a čl. 3 odst. 1 písm. g) směrnice Rady 2000/43/ES ze dne 29. června 2000, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ (Úř. věst. 2000, L 180, s. 22; Zvl. vyd. 20/01, s. 23).
- 2 Tato žádost byla podána v rámci sporu mezi Heikem Jonnym Manierem a Studienstiftung des deutschen Volkes eV (Německá akademická nadace, dále jen „nadace“) ve věci žaloby na zdržení se diskriminace, které byl údajně vystaven H. J. Maniero z důvodu svého věku a původu, a na její zákaz.

Právní rámec

Unijní právo

- 3 Body 12 a 16 odůvodnění směrnice 2000/43 znějí:
„(12) Pro zajištění rozvoje demokratických a tolerantních společností, které umožňují účast všech jednotlivců bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ, je třeba provést zvláštní akci v oblasti diskriminace na základě rasy nebo etnického původu, která by překračovala rámec přístupu k zaměstnání a samostatně výdělečné činnosti a která by se vztahovala na oblasti, jako je výchova, sociální ochrana včetně sociálního zabezpečení a zdravotní péče, sociální výhody a přístup ke zboží a službám a k jejich dodávkám.
[...]
(16) Je důležité chránit všechny fyzické osoby proti diskriminaci na základě rasy nebo etnického původu. [...]“
- 4 Článek 2 této směrnice, nadepsaný „Pojem diskriminace“, v odstavcích 1 a 2 stanoví:
„1. Pro účely této směrnice se ‚zásadou rovného zacházení‘ rozumí, že neexistuje žádná přímá nebo nepřímá diskriminace na základě rasy nebo etnického původu.
2. Pro účely odstavce 1 se
[...]
b) nepřímou diskriminací rozumí případ, kdy by v důsledku navenek neutrálního předpisu, kritéria nebo zvyklosti byla znevýhodněna osoba určité rasy nebo etnického původu v porovnání s jinými osobami, ledaže uvedený předpis, kritérium nebo zvyklost je objektivně odůvodněn legitimním cílem a ledaže prostředky k dosažení tohoto cíle jsou přiměřené a nezbytné.“
- 5 Článek 3 uvedené směrnice, nadepsaný „Oblast působnosti“, v odstavci 1 stanoví:
„V rámci pravomocí svěřených [Evropské unii] se tato směrnice vztahuje na všechny osoby z veřejného i soukromého sektoru včetně veřejných subjektů, pokud jde o

[...]

g) vzdělání,

[...]“

Německé právo

6 Směrnice 2000/43 byla do německého právního řádu provedena Allgemeines Gleichbehandlungsgesetz (obecný zákon o rovném zacházení) ze dne 14. srpna 2006 (BGBl. 2006 I, s. 1897, dále jen „AGG“).

7 Ustanovení § 1 AGG, nadepsaného „Cíl zákona“, stanoví:

„Cílem tohoto zákona je zabránit jakékoli diskriminaci na základě rasy nebo etnického původu, pohlaví, náboženského vyznání nebo víry, zdravotního postižení, věku nebo sexuální identity, nebo takovou diskriminaci odstranit.“

8 Ustanovení § 2 AGG, nadepsaného „Oblast působnosti“, v odstavci 1 stanoví:

„Diskriminace na základě některého z důvodů uvedených v § 1 je podle tohoto zákona zakázána, pokud jde o

[...]

7) vzdělání“.

9 Ustanovení § 3 AGG, nadepsaného „Definice“, v odstavcích 1 a 2 stanoví:

„1. Přímoú diskriminací se rozumí případ, kdy je s jednou osobou zacházeno z důvodů uvedených v § 1 méně příznivým způsobem, než je, bylo nebo by bylo s jinou osobou ve srovnatelné situaci. [...]

2. Nepřímoú diskriminací se rozumí případ, kdy by v důsledku navenek neutrálního předpisu, kritéria nebo zvyklosti byly z důvodů uvedených v § 1 znevýhodněny určité osoby v porovnání s jinými osobami, ledaže jsou uvedený předpis, kritérium nebo zvyklost objektivně odůvodněny legitimním cílem a pokud prostředky k dosažení tohoto cíle jsou přiměřené a nezbytné.“

10 Ustanovení § 19 odst. 2 AGG, nadepsaného „Zákaz diskriminace v občanskoprávních vztazích“, stanoví:

„Kromě toho jakékoli znevýhodnění na základě rasy nebo etnického původu je protiprávní rovněž při vzniku, existenci nebo zániku jiných občanskoprávních vztahů ve smyslu § 2 odst. 1 bodů 5 až 8.“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

11 Heike Jonny Maniero je italským státním příslušníkem, který se narodil a bydlí v Německu. V roce 2013 získal univerzitní titul *Bachelor of Laws* na Haybusakově univerzitě v Jerevanu (Arménie).

12 Nadace je sdružením registrovaným v Německu, jehož cílem je podporovat, zejména prostřednictvím udělování stipendií, univerzitní vzdělávání mladých lidí, kteří vzhledem ke svému významnému vědeckému nebo uměleckému talentu, jakož i své osobnosti mohou zvláštním způsobem přispět k zájmu celku.

- 13 V dopise ze dne 11. prosince 2013 se H. J. Maniero dotázal nadace na podmínky vyžadované pro získání stipendia v rámci programu nadace nazvaného „Bucerius Jura“ (dále jen „program Bucerius Jura“), jehož cílem je podporovat právní výzkumné nebo studijní projekty v zahraničí.
- 14 Dopisem ze dne 17. ledna 2014 informovala nadace H. J. Maniera o tom, že předpokladem obdržení stipendia je úspěšné složení první státní zkoušky z práva (*Erste Juristische Staatsprüfung*).
- 15 V dopise z téhož dne žalobce odpověděl nadaci, že univerzitní titul, který získal v Arménii na konci pětiletého studia, je srovnatelný s druhou státní zkouškou z práva (*Zweite Juristische Staatsprüfung*), neboť opravňuje jeho držitele k tomu, aby vykonával v této třetí zemi funkci soudce a povolání advokáta. Dodal, že podmínka vyžadovaná pro získání stipendia v rámci programu Bucerius Jura by mohla porušovat obecnou zásadu rovného zacházení, neboť je diskriminací na základě etnického nebo sociálního původu.
- 16 H. J. Maniero nepodal ve lhůtě stanovené k tomuto účelu žádost o stipendium v rámci uvedeného programu. V pozdější korespondenci s nadací H. J. Maniero tvrdil, že ho od podání žádosti o stipendium odradil negativní postoj nadace.
- 17 H. J. Maniero podal proti nadaci žalobu znějící na zdržení se diskriminace na základě jeho věku a původu, a na zákaz této diskriminace, na zaplacení částky 18 734,60 eura a na uložení povinnosti zaplatit mu náhradu další škody vzniklé z titulu cestovních výdajů.
- 18 Vzhledem k tomu, že německý soud prvního stupně a odvolací soud nevyhověly jeho žalobě, podal H. J. Maniero opravný prostředek „*Revision*“ k Bundesgerichtshof (Spolkový soudní dvůr, Německo).
- 19 Předkládající soud má za to, že řešení sporu závisí zaprvé na tom, zda se pojem „vzdělávání“ ve smyslu čl. 3 odst. 1 písm. g) směrnice 2000/43 vztahuje na stipendia udělovaná registrovanou nadací za účelem podpory výzkumných nebo studijních projektů v zahraničí. V tomto ohledu Bundesgerichtshof (Spolkový soudní dvůr) uvádí, že návrh Evropské komise, v němž tkví původ této směrnice, odkazoval na „vzdělání, včetně grantů a stipendií, při plném respektování odpovědnosti členských států za obsah výuky a za organizaci vzdělávacích systémů a jejich kulturní a jazykové rozmanitosti“. Zabývá se tedy otázkou, proč byl nakonec přijat jen pojem „vzdělání“.
- 20 Zadruhé má za to, že v případě kladné odpovědi na první otázku, závisí řešení sporu dále na tom, zda při udělování těchto stipendií je podmínka složení první státní zkoušky z práva nepřímou diskriminací ve smyslu čl. 2 odst. 2 písm. b) směrnice 2000/43 občana Unie, který obdržel srovnatelný diplom mimo Unii, když volba místa získání diplomu nemá žádný vztah k etnickému původu dotčeného a měl-li tento dotčený, jenž má bydliště v Německu a má dobrou znalost německého jazyka, možnost studovat práva v Německu a složit tam první státní zkoušku z práva.
- 21 Jak tvrdí H. J. Maniero, účinkem takové podmínky je zajisté znevýhodnění osob zahraničního etnického původu, které mají rovnocenný diplom získaný v zahraničí, v případě, že tyto osoby nemohly nebo přinejmenším nemohly bez obtíží studovat v Německu.
- 22 Bundesgerichtshof (Spolkový soudní dvůr) má však pochybnosti o tom, zda H. J. Maniero patří do takové znevýhodněné skupiny. Podle tohoto soudu má totiž perfektní znalost němčiny, bydlí v Německu, a mohl tedy bez obtíží studovat v tomto členském státě. Dále má za to, že jeho volba získat diplom v Arménii nemá žádný vztah k jeho etnickému původu.
- 23 Tento soud dále uvádí, jak vyplývá z bodu 60 rozsudku ze dne 16. července 2015, *ČEZ Razpredelenie Bulgaria* (C-83/14, EU:C:2015:480), že pojem „diskriminace na základě etnického původu“ uvedený v článku 1 a čl. 2 odst. 1 směrnice 2000/43 se uplatní bez ohledu na to, zda se dotčené opatření týká osob, které mají určitý etnický původ, nebo osob, které nemají uvedený původ, ale jsou společně s prvními specificky znevýhodněny v důsledku tohoto opatření.

- 24 Zatřetí v případě kladné odpovědi vyvstává podle tohoto soudu otázka, zda cíl vzdělávací politiky sledovaný programem Bucerius Jura, který není spojen s diskriminačními kritérii, je objektivním odůvodněním ve smyslu čl. 2 odst. 2 písm. b) směrnice 2000/43.
- 25 Podle znění výzvy k předkládání žádostí o stipendia je cílem programu Bucerius Jura podporou výzkumných a studijních programů v zahraničí pomoci zvláště kvalifikovaným absolventům právnického studia v Německu získat znalost zahraničních právních systémů, zahraniční zkušenosti a jazykové znalosti. Vzhledem k tomu, že tento cíl není spojen se žádným diskriminačním kritériem, předkládající soud má za to, že praxe nadace není nepřímou diskriminací.
- 26 Za těchto okolností se Bundesgerichtshof (Spolkový soudní dvůr) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Vztahuje se pojem ‚vzdělání‘ ve smyslu čl. 3 odst. 1 písm. g) směrnice [2000/43] na stipendia udělovaná registrovaným sdružením za účelem podpory výzkumných nebo studijních projektů v zahraničí?

2) V případě kladné odpovědi na první otázku:

Je složení první státní zkoušky z práva v Německu jakožto podmínka účasti při udělování stipendií uvedených v první předběžné otázce nepřímou diskriminací uchazeče ve smyslu čl. 2 odst. 2 písm. b) směrnice [2000/43] v případě, kdy uchazeč, který je občanem Unie, sice obdržel srovnatelný diplom ve státě, který není členskou zemí Evropské unie, aniž volba místa získání diplomu souvisela s etnickým původem uchazeče, ale vzhledem ke svému bydlišti v Německu a plynulé znalosti německého jazyka měl jako státní příslušník možnost složit po svém studiu práva v Německu první státní zkoušku z práva?

Je v tomto ohledu důležitá okolnost, že cílem, který tento stipendijní program, který není spojen s diskriminačními kritérii, sleduje, je umožnit absolventům právnického studia v Německu podporou výzkumných či studijních projektů v zahraničí seznámit se se zahraničními právními systémy a získat zahraniční zkušenosti a jazykové znalosti?“

K předběžným otázkám

K první otázce

- 27 První otázkou se předkládající soud táže Soudního dvora, zda čl. 3 odst. 1 písm. g) směrnice 2000/43 musí být vykládán v tom smyslu, že pojem „vzdělání“ ve smyslu tohoto ustanovení se vztahuje na stipendia udělovaná soukromou nadací a určená k podpoře výzkumných a studijních programů v zahraničí.
- 28 Úvodem je třeba uvést, jak vyplývá ze spisu, který má Soudní dvůr k dispozici, že základním cílem programu Bucerius Jura je podporovat přístup k univerzitním právním výzkumným nebo studijním projektům v zahraničí prostřednictvím poskytování účastníkům finančních dávek zahrnujících plné měsíční stipendium ve výši 1 000 eur nebo – pokud se jedná o studium ve Velké Británii nebo Spojených státech – ve výši 1 500 eur, jednorázový příspěvek na odjezd ve výši 500 eur, náhradu cestovních výdajů, jakož i příspěvek na poplatky za zápis v maximální výši 12 500 eur, přičemž poplatky za zápis jsou zcela nahrazeny do výše 5 000 eur a nad tuto částku ve výši 50 %.
- 29 Je tudíž třeba ověřit, zda se pojem „vzdělání“ ve smyslu čl. 3 odst. 1 písm. g) směrnice 2000/43 vztahuje na přístup k vzdělání, a pokud ano, zda se tento pojem může vztahovat na taková stipendia, jako jsou stipendia udělovaná v rámci programu Bucerius Jura.

- 30 V tomto ohledu je třeba připomenout, že při neexistenci jakékoli definice pojmu „vzdělání“ ve směrnici 2000/43 musí být podle ustálené judikatury Soudního dvora význam a rozsah tohoto výrazu určeny v souladu s jeho obvyklým smyslem v běžném jazyce, s přihlédnutím ke kontextu, ve kterém je použit, a cílům, které sleduje právní úprava, jejíž je součástí (obdobně viz rozsudek ze dne 3. září 2014, Deckmyn a Vrijheidsfonds, C-201/13, EU:C:2014:2132, bod 19, jakož i citovaná judikatura).
- 31 Nejdříve je třeba poznamenat, jak uvedla generální advokátka v bodech 22 a 23 svého stanoviska, že „pojmem „vzdělání“ se v obvyklém smyslu v běžném jazyce rozumí jednání nebo proces, během nichž jsou předávány nebo nabývány zejména informace, vědomosti, znalosti, postoje, hodnoty, dovednosti, schopnosti nebo chování.
- 32 Neexistují sice pochybnosti o tom, že se pojem „vzdělání“ v obvyklém smyslu v běžném jazyce vztahuje na univerzitní právní výzkumy a studia, k nimž má program Bucerius Jura podporovat přístup, je však třeba konstatovat, že tento pojem sám o sobě na první pohled nezahrnuje přístup ke vzdělání ani poskytování takových finančních dávek, jako jsou dávky, o které se jedná ve věci v původním řízení.
- 33 Dále, pokud jde o kontext právní úpravy, ve které je použit pojem „vzdělání“, je třeba uvést, že je obsažen v článku 3 směrnice 2000/43. Tento článek se přitom týká věcné působnosti této směrnice, jejímž účelem je v souladu s jejím článkem 1 stanovit rámec pro boj s diskriminací na základě rasy nebo etnického původu s cílem zavést v členských státech zásadu rovného zacházení.
- 34 Konečně, co se týče cílů sledovaných touto směrnicí, její bod 16 odůvodnění uvádí, že je důležité chránit všechny fyzické osoby proti diskriminaci na základě rasy nebo etnického původu.
- 35 Pokud jde konkrétně o věcnou působnost směrnice 2000/43, z bodu 12 odůvodnění této směrnice vyplývá, že pro zajištění rozvoje demokratických a tolerantních společností, které umožňují účast všech jednotlivců bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ, se zvláštní akce v oblasti diskriminace na základě rasy nebo etnického původu musí vztahovat zejména na takové oblasti, jako jsou oblasti uvedené v čl. 3 odst. 1 této směrnice (rozsudky ze dne 12. května 2011, Runevič-Vardyn a Wardyn, C-391/09, EU:C:2011:291, bod 41, jakož i ze dne 16. července 2015, ČEZ Razpredelenie Bulgaria, C-83/14, EU:C:2015:480, bod 40).
- 36 Platí tudíž, jak již rozhodl Soudní dvůr, že s ohledem na účel směrnice 2000/43 a povahu práv, která má chránit, jakož i na skutečnost, že tato směrnice je pouze vyjádřením zásady rovného zacházení, která je jednou z obecných zásad unijního práva uznanou článkem 21 Listiny základních práv Evropské unie, v dané oblasti, nemůže být působnost uvedené směrnice vymezena restriktivně (rozsudky ze dne 12. května 2011, Runevič-Vardyn a Wardyn, C-391/09, EU:C:2011:291, bod 43, jakož i ze dne 16. července 2015, ČEZ Razpredelenie Bulgaria, C-83/14, EU:C:2015:480, bod 42).
- 37 Jak přitom uvedla generální advokátka v bodech 32 a 34 svého stanoviska, teleologický výklad pojmu „vzdělání“ ve smyslu čl. 3 odst. 1 písm. g) směrnice 2000/43 vyžaduje zaprvé, aby přístup ke vzdělání byl považován za jeden ze základních aspektů tohoto pojmu, jelikož nemohlo by se jednat o vzdělání, kdyby neexistovala možnost přístupu k němu, a tudíž by nemohlo být dosaženo cíle této směrnice, kterým je boj proti diskriminaci v oblasti vzdělání, kdyby byla povolena diskriminace ve fázi přístupu ke vzdělání.
- 38 Zadruhé náklady spojené s účastí na výzkumném projektu nebo vzdělávacím programu musí být považovány za součást prvků tvořících přístup ke vzdělání, které jsou tedy zahrnuty do pojmu „vzdělání“, neboť dostupnost finančních zdrojů nezbytných k takové účasti může podmínit přístup k uvedenému projektu nebo programu.
- 39 Je třeba mít tudíž za to, že se pojem „vzdělání“ ve smyslu čl. 3 odst. 1 písm. g) směrnice 2000/43 vztahuje na finanční dávky v podobě stipendií, pokud existuje dostatečně úzká souvislost mezi těmito finančními dávkami a účastí na konkrétním výzkumném projektu nebo vzdělávacím programu, který

sám spadá pod tento pojem. Tak tomu je zejména tehdy, jestliže jsou tyto finanční dávky spojené s účastí potenciálních uchazečů na takovém výzkumném nebo studijním projektu, jejich cílem je zcela nebo zčásti odstranit možné finanční překážky této účasti a umožňují dosažení tohoto cíle.

- 40 Přitom s výhradou ověření předkládajícím soudem, je tomu tak patrně v případě stipendií, o která se jedná ve věci v původním řízení, jelikož tato stipendia patrně mohou zcela nebo zčásti odstranit možné finanční překážky účasti na univerzitních právních výzkumných projektech nebo vzdělávacích programech v zahraničí tím, že přispívají k tomu, aby dotčení uchazeči mohli uhradit vyšší cestovní výdaje a životní náklady vyplývající z přemístění se do zahraničí, jakož i poplatky za zápis spojené s uvedenými výzkumnými projekty nebo vzdělávacími programy.
- 41 Ačkoli nadace a německá vláda tvrdí opak – tyto závěry nejsou vyvráceny důvody vycházejícími z geneze čl. 3 odst. 1 písm. g) směrnice 2000/43 ani strukturou tohoto ustanovení.
- 42 Jak totiž uvedla generální advokátka v bodě 43 svého stanoviska, z geneze čl. 3 odst. 1 písm. g) směrnice 2000/43 jednoznačně nevyplývá, že odstranění v průběhu legislativního procesu jazykového spojení „včetně grantů a stipendií při plném respektování odpovědnosti členských států za obsah výuky a organizaci vzdělávacích systémů a jejich kulturní a jazykové rozmanitosti“, které je obsaženo v původním návrhu Komise, v němž tkví původ této směrnice, bylo odůvodněno vůlí unijního normotvůrce omezit působnost tohoto ustanovení.
- 43 Dále, jak uvedla generální advokátka v bodech 44 a 45 svého stanoviska, z okolnosti, že čl. 3 odst. 1 směrnice 2000/43 upřesňuje rozsah většiny pojmů, které jsou v něm vyjmenovány, uvedením dodatečných údajů, ani ze skutečnosti, že odborné vzdělávání je výslovně uvedeno v čl. 3 odst. 1 písm. b) této směrnice, nevyplývá, že jediným možným výkladem je restriktivní výklad pojmu „vzdělání“ ve smyslu čl. 3 odst. 1 písm. g) uvedené směrnice, který by byl v rozporu s cíli této směrnice, jež jsou připomenuty v bodech 34 až 36 tohoto rozsudku.
- 44 Vzhledem k výše uvedenému je třeba na první otázku odpovědět tak, že čl. 3 odst. 1 písm. g) směrnice 2000/43 musí být vykládán v tom smyslu, že se pojem „vzdělání“ ve smyslu tohoto ustanovení vztahuje na stipendia udělovaná soukromou nadací a určená k podpoře výzkumných a studijních projektů v zahraničí, pokud existuje dostatečně úzká souvislost mezi poskytnutými finančními dávkami a účastí na těchto výzkumných nebo studijních projektech, které samy o sobě spadají pod pojem „vzdělání“. Tak tomu je zejména tehdy, jestliže jsou tyto finanční dávky spojené s účastí potenciálních uchazečů na takovém výzkumném nebo studijním projektu, jejich cílem je zcela nebo zčásti odstranit možné finanční překážky této účasti a umožňují dosažení tohoto cíle.

K druhé otázce

- 45 Podstatou druhé otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 2 odst. 2 písm. b) směrnice 2000/43 musí být vykládán v tom smyslu, že skutečnost, že soukromá nadace usazená v členském státě vyhradí udělování stipendií určených k podpoře právních výzkumných a studijních projektů v zahraničí uchazečům, kteří v tomto členském státě úspěšně složili takovou zkoušku z práva, jako je zkouška, o kterou se jedná ve věci v původním řízení, je nepřímou diskriminací na základě rasy nebo etnického původu ve smyslu tohoto ustanovení směrnice.
- 46 Tento článek stanoví, že nepřímou diskriminací se rozumí případ, kdy by v důsledku navenek neutrálního předpisu, kritéria nebo zvyklosti byla znevýhodněna osoba určité rasy nebo etnického původu v porovnání s jinými osobami, ledaže uvedený předpis, kritérium nebo zvyklost je objektivně odůvodněn legitimním cílem a ledaže prostředky k dosažení tohoto cíle jsou přiměřené a nezbytné.

- 47 Výraz „znevýhodnění“ ve smyslu tohoto ustanovení musí být chápán tak, že znamená, že z důvodu dotčeného předpisu, kritéria nebo zvyklosti jsou specificky znevýhodněny osoby určité rasy nebo etnického původu (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 16. července 2015, *ČEZ Razpredelenie Bulgaria*, C-83/14, EU:C:2015:480, bod 100, a ze dne 6. dubna 2017, *Jyske Finans*, C-668/15, EU:C:2017:278, bod 27).
- 48 Takový pojem může tedy být použit jen tehdy, jestliže je účinkem údajně diskriminačního opatření znevýhodnění určitého etnického původu. Kromě toho existence nepříznivého zacházení nemůže být konstatována obecně a abstraktně, nýbrž specificky a konkrétně ve vztahu k dotčenému příznivému zacházení (rozsudek ze dne 6. dubna 2017, *Jyske Finans*, C-668/15, EU:C:2017:278, body 31 a 32).
- 49 V projednávaném případě je nesporné, že skupina, která je nadací zvýhodněna při udělování stipendií, o které se jedná ve věci v původním řízení, zahrnuje osoby splňující podmínku úspěšného složení první státní zkoušky z práva, zatímco znevýhodněna skupina je složena ze všech osob, které tuto podmínku nesplňují.
- 50 Je však třeba konstatovat, že podobně jako za okolností existujících ve věci, ve které byl vydán rozsudek ze dne 6. dubna 2017, *Jyske Finans* (C-668/15, EU:C:2017:278), žádná skutečnost ve spisu, který má k dispozici Soudní dvůr, neumožňuje vyvodit závěr, že by uvedenou podmínkou složení první státní zkoušky z práva byly osoby náležející k určitému etniku dotčeny více než osoby náležející k jiným etnikům.
- 51 Konstatování nepřímé diskriminace z důvodu takové podmínky je tudíž v každém případě patrně vyloučeno.
- 52 Z toho vyplývá, že na druhou otázku je třeba odpovědět tak, že čl. 2 odst. 2 písm. b) směrnice 2000/43 musí být vykládán v tom smyslu, že skutečnost, že soukromá nadace usazená v členském státě vyhradí udělování stipendií určených k podpoře právních výzkumných nebo studijních projektů v zahraničí uchazečům, kteří v tomto členském státě úspěšně složili takovou zkoušku z práva, jako je zkouška, o kterou se jedná ve věci v původním řízení, není nepřímou diskriminací na základě rasy nebo etnického původu ve smyslu tohoto ustanovení.

K nákladům řízení

- 53 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (první senát) rozhodl takto:

- 1) Článek 3 odst. 1 písm. g) směrnice Rady 2000/43/ES ze dne 29. června 2000, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ, musí být vykládán v tom smyslu, že se pojem „vzdělání“ ve smyslu tohoto ustanovení vztahuje na stipendia udělovaná soukromou nadací a určená k podpoře výzkumných nebo studijních projektů v zahraničí, pokud existuje dostatečně úzká souvislost mezi poskytnutými finančními dávkami a účastí na těchto výzkumných nebo studijních projektech, které samy o sobě spadají pod pojem „vzdělání“. Tak tomu je zejména tehdy, jestliže jsou tyto finanční dávky spojené s účastí potenciálních uchazečů na takovém výzkumném nebo studijním projektu, jejich cílem je zcela nebo zčásti odstranit možné finanční překážky této účasti a umožňují dosažení tohoto cíle.

- 2) Článek 2 odst. 2 písm. b) směrnice 2000/43 musí být vykládán v tom smyslu, že skutečnost, že soukromá nadace usazená v členském státě vyhradí udělování stipendií určených k podpoře právních výzkumných nebo studijních projektů v zahraničí uchazečům, kteří v tomto členském státě úspěšně složili takovou zkoušku z práva, jako je zkouška, o kterou se jedná ve věci v původním řízení, není nepřímou diskriminací na základě rasy nebo etnického původu ve smyslu tohoto ustanovení.

Podpisy.